

ב"ה

ג' תמוז

ה' לי בעוזרי

תהלים קי"ח

'עונה אמן בעל כרחו'

ישנו המאמר שאמר בעל הגאולה והשמחה בי"ב תמוז תרפ"ז, שמתחיל בפסוק¹ "הוי' לי בעוזרי" (שפירושו, שדוד ביקש – בשם כל ישראל – שהקב"ה יהיה בין אלו שעוזרים לו), ומתחיל במאמר (כפי שכבר נכתב ונדפס²), ש"לשון הפסוק אין לו הבנה כלל לכאורה":

מהו הפירוש שישנם "עוזרי", עוזרים רבים, ובקשת דוד היא שבין כל העוזרים יהיה גם הקב"ה?! והגע עצמך: לאחרי כל אריכות דבריו של דוד במזמורי תהלים, כמו "ה' רועי"³, עד למזמורי הלל, שגם בהם אומר "ה' לי לא אירא"⁴ – אומר דוד שישנם כמה וכמה שעוזרים לו, ובקשתו היא שגם הקב"ה יהיה בין אלו שעוזרים לו!?

ומבאר במאמר בארוכה ענין זה, ונקודת הדברים היא – ש"עוזרי" קאי על המעשים טובים שהאדם עושה, ובלשון הקבלה: הניצוצות המתבררים, ובפשטות – שהמעשים הטובים שעשה היום בבוקר, אתמול וביום שלפני זה, הנה הם עצמם עוזרים לו שיוכל להמשיך לילך בדרך שבה צריך יהודי ללכת, ולהמשיך לעשות דברים אלו, ודוקא באופן ד"מעלין בקודש"⁵, במדה גדולה עמוקה ונעלית יותר.

¹ תהלים קי"ח, ז.

² סה"מ קונטרסים ח"א קעט, א ואילך. ולאח"ז בסה"מ תרפ"ז ע' רא ואילך.

³ שם כג, א.

⁴ שם קי"ח, ו.

⁵ ברכות כח, א. וש"נ.

וכפי שרואים בפועל, שכאשר האדם מתרגל בהנהגה מסויימת איזו שתהיה, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר אודות הנהגה טובה – ולדוגמא: ליתן לצדקה מהממון שהתייגע עליו, או שבקומו בבוקר, הנה במקום לרוץ מיד לעסקיו להנהיג אותם, יעמוד להתפלל, ולאחרי התפלה יאמר קאפיטל תהלים, ואחר כך גם ילמד הלכה (כהפסק דין בשולחן ערוך⁶): "מבית הכנסת לבית המדרש"), ובינתיים ישכח אודות העסק ובעיותיו, כאילו אין בעולמו אלא לקיים מה שכתוב בשולחן ערוך – הרי גם אם בתחילה היה קשה לו לפעול על עצמו הנהגה זו, הנה כל יום שמתנהג באופן כזה, עוזר לו בנוגע למחרת ומחרתיים, שבהם לא תהיה לו מלחמה קשה כל כך כמו בימים שלפני זה. ובפרט כאשר הנהגה זו נקבעת אצלו באופן שחל על זה גדר הלכתי של "חזקה", שאז נעשה תוקף אחר לגמרי בהנהגה זו.

ובאותיות פשוטות: כאשר אדם מתרגל במשך זמן להנהגה כזו, שבכל הזדמנות שיש אסיפה עבור ענין טוב, ענין של דת, הנה הוא מהראשונים להשתתף בזה, וכאשר צריכים "מתנדב" כדי ליישם ענין של צדק, ענין של יהדות, הנה הוא מאלו שעומדים בשורה הראשונה, והיינו, שלא זו בלבד שאינו מתיירא ואינו מתבייש, אלא הוא מאלו שבוחרים לעמוד בראש ולפעול השליחות – אזי נעשה לו קל יותר להמשיך בהנהגה זו; ולא עוד אלא שאפילו הסביבה דוחפת אותו ותובעת ממנו, שכיון שזה כבר משך זמן שמתנהג באופן כזה, הרי זה בודאי דבר פשוט וצודק שצריך להמשיך כן היום, מחר ומחרתיים, ולהראות דוגמא לאחרים.

וזהו הענין ד"עוזרי": דוד המלך היה אמנם סבור שלא יצא ידי חובתו במעשים טובים שצריך לעשות, אבל הוא ידע שישנם המעשים הטובים שעשה; ועל זה אמר שמעשים טובים אלו הם "עוזרי", היינו, שכל מעשה טוב שעשה, ועל ידי זה הציל ניצוץ קדושה, בירר והעלה אותו – הרי זה עוזר לו ומחזק אותו שיוכל להמשיך להתנהג בדרך זו.

אבל בקשתו היתה – שיהיה זה באופן ש"ה' לי בעוזרי": כאשר אדם עושה מעשים טובים – הנה בזה גופא יכול להתגנב היצר הרע, שכן, להיותו "אומן" (כלשון הגמרא⁷), הרי הוא מנוסה ויודע כיצד ליישם את עניניו – לקלקל ליהודי ולא להניח לו לעשות מה שצריך, ולכן מתגנב היצר הרע בהענין ד"עוזרי", במעשים הטובים שעושה יהודי, ומערב בהם ענין שאינו לשם שמים – פניה שלא לשמה, והיינו, שמערב בזה ענין שאינו שייך לאלקות ("ה' לי בעוזרי"), אלא ענין של בני אדם, ולדוגמא: ענין של כבוד, ענין של לחץ, כדי לקבל אשראי ("קרעדיט") בבנק, וכיוצא בזה.

⁶ אדה"ז או"ח רסקנ"ה. וש"נ.

⁷ שבת קה, ב.

וזוהי הבקשה שיהיה "ה' לי בעוזרי", היינו, שבפנימיות של המעשים טובים ("בעוזרי") יהי' אלקות ("ה'"), היינו, שהסיבה לעשיית המעשים טובים היא בגלל שזהו רצונו של הקב"ה. נתינת הצדקה – היא בגלל שזהו רצונו של הקב"ה. אלא מאי, הוא מקבל כבוד בשביל זה – הנה קבלת הכבוד היא כדי שאשתו תסכים שמחר יתן לצדקה סכום גדול יותר, כיון שמהכבוד נהנית גם היא... ועל דרך זה כשמקבל אשראי בבנק – שזהו בכדי שהשותף שלו בעסקים ימריץ אותו למחרת להגדיל את הסכום על ידי הוספת מספר "0" (בסופו, לא בתחילתו...), כיון שעל ידי זה יוכל לקבל מהבנק "אשראי" גדול יותר, כך, שזהו לתועלת המסחר!...

אבל, כל זה אינו אלא בנוגע לשותף שהוא אינו-יהודי, או כשצריך לפעול על ה"א-ל זר אשר בקרבך", זה היצר הרע, שאז מתערב בזה ענין דשלא לשמה; אבל מה שהוא עושה בנוגע לעצמו – הנה אצלו הרי זה לשמה בטרתו, כדי לקיים את רצונו של הקב"ה, שלכן נתן לו הקב"ה נשמה, "חלק אלקה ממעל ממש"⁸, והורידה לגוף, כאן באמריקא, כדי לעשות כאן⁹ "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹⁰. ובאופן כזה יכול למלא את שליחותו – כיון שיש לו הרבה עוזרים ("עוזרי"), ובאופן ש"ה' לי בעוזרי", שכל דבר טוב, במעשה או בדיבור, הרי עשייתו היא בגלל שזהו רצונו של הקב"ה.

ואז יקויים גם המשך הכתוב – "ואני אראה בשונאי": "שונאי" – הם כל אלו שלא הניחוהו להתנהג כפי שיהודי צריך להתנהג. ועל זה נאמר "ואני אראה בשונאי" – שיראה בנקמתם, והנקמה של יהודי היא – שפלוני שהיה שונא, יברך אותו, ובלשון חכמינו ז"ל¹¹: "עונה אמן בעל כרחו", ויודה, שאכן עשה דבר טוב להתנהג כפי שיהודי צריך להתנהג – לא רק לא להתבייש, אלא אדרבה – באופן ש"ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך"¹², שעל ידי זה יראו ממנו ("ויראו ממך") ויכבדו אותו.

וזוהו הנצחון הכי גדול והנקמה הכי גדולה: כאשר מבטלים את השונא – הרי זה רק חצי דבר; בתחילה היה שונא, ועכשיו בטלה מציאותו. אבל כאשר מהפכים את השונא לאוהב, היינו, שלמרות שבתחילה היה שונא, מסתכלים עתה ורואים שהתחיל להיות אוהב ומסייע כו' – הרי זו הנקמה הכי גדולה בהשונא.

⁸ תניא רפ"ב.

⁹ ראה אג"ק אדמו"ר מהור"י"צ ח"א ע' תפה.

¹⁰ עקב יא, יב.

¹¹ שבת קיט, ב.

¹² תבוא כח, יו"ד.

וכפי שראו בפועל בנוגע לבעל הגאולה¹³ – שאותם אנשים שאסרו אותו, הושיבוהו במאסר, ועד שגזרו עליו גזר דין מות, הנה הם עצמם שחררו אותו, וציוו שיסע לחירות, ויקח עמו "כלי כסף וכלי זהב ושמלות"¹⁴, כל הענינים השייכים אליו, ועשו זאת באותו תוקף שבו הושיבוהו תחילה במאסר!

ועל דרך זה במלחמתו של כל אחד ואחת מישראל בנוגע לנשמתו שנמצאת ב"מאסר" של הגוף ונפש הבהמית: מצד הגוף ונפש הבהמית – ללא עבודה ויגיעה – הרי זה כמה שכתוב בקהלת¹⁵ ש"רוח הבהמה היורדת היא למטה", היינו, שנמשך לענינים תחתונים. וכידוע תורת הבעל שם טוב¹⁶ על הפסוק¹⁷ "כי תראה חמור שונאך", שכאשר תעיין בחומר הגוף ("חמור"), תראה שהוא "שונאך", ששונא להיות נמשך השמימה, אלא רצונו להיות למטה דוקא.

והנקמה הכי גדולה שיכולים להינקם ממנו היא – כאשר "עזוב תעזוב עמו", שעובדים את ה' יחד עמו, "בכל לבבך בשני יצריך"¹⁸, היינו, שהן הנשמה והן הגוף (יחד עם כל הנכסים) הולכים בדרך התורה והמצוה וממלאים את שליחותו של הקב"ה, ועד שכולם מכריזים – ללא צורך בדיבור, "אין אומר ואין דברים"¹⁹; כאשר מסתכלים על הבית ואופן ההנהגה שבו, רואים ש"אין עוד מלבדו", אך ורק אלקות, כפי שנמשך למטה בעולם הזה התחתון למטה מעשרה טפחים, בשמחה ובטוב לבב ובהרחבה.

קטע משיחת יום ב' פ' בלק, י"ב תמוז, ה'תשכ"ה רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ חלק מ"ד ע' 86

¹³ ראה גם לקו"ש חי"ח ע' 306. וש"נ.

¹⁴ לשון הכתוב – שמות ג, כב. בא יב, לה.

¹⁵ ג, כא.

¹⁶ ראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

¹⁷ משפטים כג, ה.

¹⁸ ואתחנן ו, ה ובספרי ופרש"י עה"פ.

¹⁹ תהלים יט, ד.